

Social- och hälsovårdsutskottet

Verksamhetsberättelse för Folkpensionsanstaltens fullmäktige 2023

INLEDNING

Remiss

Verksamhetsberättelse för Folkpensionsanstaltens fullmäktige 2023 (B 10/2024 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ordförande Mira Nieminen, Folkpensionsanstaltens fullmäktige
- ordförande Vertti Kiukas, Folkpensionsanstaltens styrelse
- generaldirektör Outi Antila, Folkpensionsanstalten
- ordförande Tuija Sarlin, Kelan toimihenkilöt ry
- direktör Essi Rentola, social- och hälsovårdsministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Enligt 5 § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) ska fullmäktige övervaka Folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet med beaktande av bland annat kvaliteten på anstaltens tjänster och tillgången till dem. Fullmäktige ska också enligt samma paragraf årligen lämna en berättelse över sin verksamhet till riksdagen.

Av den aktuella berättelsen framgår det att utgifterna för de sociala trygghetsförmåner som Folkpensionsanstalten hade hand om 2023 uppgick till 16,6 miljarder euro, vilket är 1,8 procent mer än året innan. Utgifterna för pensionsförmåner ökade med 4,5 procent, utgifterna för sjukförsäkringsförmåner minskade med 2,7 procent och förmånsutgifterna för allmänna fonden för social trygghet ökade med 4,1 procent. Verksamhetskostnaderna var 660 miljoner euro, vilket utgör cirka 4 procent av de totala kostnaderna för förmånsfonderna.

Folkpensionsanstaltens fullmäktige följer handläggnings- och genomströmningstiderna för förmåner samt serviceläget inklusive antalet kundbesök och volymerna i FPA:s servicekanaler. Fullmäktige kan begära utredningar, lägga fram förslag och ta ställning till ärenden som gäller förvaltningen. Under 2023 behandlades bland annat samarbetet mellan Folkpensionsanstalten

Betänkande ShUB 1/2025 rd

och välfärdsområdena, språkvård och tydlig kommunikation, reformen av serviceutbudet inom Folkpensionsanstaltens rehabilitering och försöket med ett registreringsförfarande, det temporära elstödet samt reformen av lagstiftningen om Folkpensionsanstaltens förvaltning.

Folkpensionsanstaltens har som mål uppställt att främja informationsflödet mellan myndigheterna, digitaliseringen och informationssäkerheten, att upprätthålla arbetsförmågan samt att underlätta vardagen för unga, barnfamiljer och överskuldssatta, och målen syns också i regeringsprogrammet. Enligt programmet ska flerkanalsfinansieringen av rehabiliteringen bevaras och systemet för familjeledighet utvecklas under regeringsperioden. Överskuldssatta stöds bland annat genom att den sociala kreditgivningen stärks och överförs till Folkpensionsanstalten. Därtill inleds enligt programmet också en harmonisering av förmånerna genom att ta fram en mall där kunden bara behöver göra en enda ansökan och där Folkpensionsanstalten avgör vilka förmåner som hör till kunden och lägger fram ett förmånsförslag som lämpar sig för kundens livssituation.

Serviceväten och e-tjänsten

Antalet besök på servicevätena och antalet kontakter till telefonvätenen ökade något 2023 jämfört med året innan. År 2023 besöktes servicevätena cirka 0,7 miljoner gånger, medan antalet samtal var 2,3 miljoner. Av alla 14,3 miljoner ansökningar som kom in till Folkpensionsanstalten under 2023 gjordes 81,2 procent på webben.

Enligt berättelsen har Folkpensionsanstalten satsat på att utveckla kundupplevelsen och verksamheten utvecklats i allt tätare samarbete med kunderna och partnerna. Vidare har kunderna varit nöjda med Folkpensionsanstaltens personliga service och även telefonvätenen har bedömts vara god, står det i berättelsen.

Utskottet välkomnar att fullmäktige särskilt har följt Folkpensionsanstaltens långvariga arbete för att förbättra språket i förmånsbeslut. Det betonar i likhet med berättelsen att tydlig kommunikation stärker medborgarnas rättssäkerhet.

Under året fortsatte Folkpensionsanstalten att utveckla sina digitala väten, såsom vätenen MittFPA och chattbottar. Utskottet välkomnar att Folkpensionsanstalten vid sidan av utvecklingen av digitala väten har fortsatt att utveckla närsvicen i samarbete med andra aktörer. I slutet av året omfattade Folkpensionsanstaltens serviceväten 128 serviceväten, av vilka omkring 60 drivs tillsammans med partner i samma lokaler. Det var möjligt att uträtta FPA-ärenden vid 182 verksamhetsväten som innehas av samarbetspartner, till exempel Navigatorerna, servicecentralerna och Virtu-servicevätena i Lappland. Folkpensionsanstalten deltar också i reformeringen av statens service- och lokalnät. Kundservicevätena koncentreras till gemensamma servicepunkter inom den offentliga förvaltningen. Genom servicepunkterna kan myndigheterna säkerställa att avståndet till personlig betjäning är rimligt.

Utskottet anser det vara viktigt att fullmäktige också följer genomströmningstiderna för de ansökningar som kommer in till Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten har satt upp förmånsbestämda målsatta tider inom vilka ansökningarna i genomsnitt bör avgöras. I fråga om grundläggande utkomststöd, allmänt bostadsbidrag och arbetslöshetsförmåner är de målsatta genomströmningstiderna lagstadgade. Syftet med att följa upp genomströmningstiderna är att säkerställa att

Betänkande ShUB 1/2025 rd

processerna för handläggning av förmånerna fungerar. Enligt berättelsen uppnåddes målen för genomströmningstiderna till största delen väl år 2023.

Folkpensionsanstalten och välfärdsområdena

Välfärdsområdena inledde sin verksamhet den 1 januari 2023, vid ingången av det år berättelsen gäller. Utskottet välkomnar att fullmäktige har följt samarbetet mellan de nya välfärdsområdena och Folkpensionsanstalten och i synnerhet läget under övergångsfasen. Enligt berättelsen lyckades övergången vid årsskiftet väl tack vare noggranna förberedelser och ett nära samarbete, och arbetet med att sköta de gemensamma kundernas ärenden säkerställdes både under och efter övergångsfasen.

Utskottet betonar vikten av ett smidigt samarbete mellan Folkpensionsanstalten och välfärdsområdena. Samarbetet spelar en central roll för en tätare samordning av förmåner och tjänster, vilket också är ett av målen med reformen av den sociala tryggheten. Folkpensionsanstalten har dessutom under året i samarbete med välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab utvecklat en mångsidig samtyckesblankett för att främja informationsutbytet vid sektorsövergripande kundsamarbete.

Utskottet betonar att det vid genomförandet av strukturella reformer av arbetskraftsservicen och integrationstjänsterna är viktigt att utöver samarbetet med välfärdsområdena utveckla samarbetet mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna samt sysselsättningsområdena och de gemensamma kundprocesserna så att de blir smidiga och flexibla. Ett fungerande kundsamarbete är särskilt viktigt i fråga om kunder som behöver sektorsövergripande tjänster samt samordning av tjänster och förmåner och i fråga om kundgrupper i utsatt ställning.

Utveckling av Folkpensionsanstaltens rehabilitering

Fullmäktige har under 2023 följt Folkpensionsanstaltens reform av serviceutbudet inom rehabilitering enligt prövning. Målet med reformen är att bättre tillgodose kundernas föränderliga rehabiliteringsbehov, minska överlappande tjänster och förtydliga utbudet av rehabiliteringstjänster. Utskottet anser att det är viktigt att se över serviceutbudet för att kunna använda anslagen för behovsprövad rehabilitering så effektivt som möjligt.

Fullmäktigeledamöterna har också följt det registreringsförfarande som prövats 2021—2022 för att ordna rehabiliteringstjänster. Registreringsförfarandet prövades inom rehabiliteringen Min egen väg och en rehabiliteringskurs för vuxna med hjärtsjukdomar. Förfarandet blev ordinarie praxis i fråga om dessa tjänster 2023. År 2024 utvidgades användningen av registreringsförfarandet inom den individuella rehabiliteringen enligt prövning. Utskottet anser liksom fullmäktige att införandet av registreringsförfarandet är en förbättring i upphandlingen av tjänster, eftersom det gör det möjligt för även små serviceproducenter att bli serviceproducenter och genom förfarandet kan man trygga kontinuiteten i tjänsten bättre än genom konkurrensupphandling. Erfarenheterna av och informationen om registreringsförfarandet kan i fortsättningen utnyttjas vid bedömningen av behoven att ändra lagstiftningen om Folkpensionsanstaltens rehabilitering.

Betänkande ShUB 1/2025 rd

Personal

I slutet av 2023 hade Folkpensionsanstalten 8 465 anställda, vilket är 121 fler än året innan. Antalet fast anställda ökade med 68 personer, medan antalet visstidsanställda minskade med 189 personer. Distansarbetet var omfattande 2023, i genomsnitt 124 dagar under året. Andelen övertidsarbete av årsarbetstiden minskade något och uppgick 2023 till cirka 1,1 procent. Även andelen sjukfrånvaro vände nedåt och var 4,6 procent.

Folkpensionsanstalten har främjat en god medarbetarupplevelse genom att utveckla bland annat själv- och gruppstyrningen samt familjevänligheten och multilokaliteten. Utskottet välkomnar att arbetstillfredsställelsen utifrån resultaten av en personalundersökning har hållits på en hög nivå. Enligt undersökningen upplever en allt större del av personalen att Folkpensionsanstalten i sin helhet är en bra arbetsplats och att deras arbete är viktigt och meningsfullt. Belastningsfaktorer är enligt personalundersökningen fortfarande de alltför stora arbetsmängderna och att mängden information man måste tillägna sig är stor. Utskottet betonar behovet av kontinuerlig uppföljning av hur arbetshälsan och säkerheten i arbetet utvecklas.

Reform av lagstiftningen om Folkpensionsanstalten

Social- och hälsovårdsutskottet har vid behandlingen av verksamhetsberättelserna från Folkpensionsanstaltens fullmäktige flera gånger understrukt behovet av att utreda om bestämmelserna om Folkpensionsanstaltens tillsyn och styrning samt Folkpensionsanstaltens ställning behöver ändras (ShUB 3/2018 rd, ShUB 40/2018 rd, ShUB 43/2020 rd, ShUB 35/2021 rd, ShUB 55/2022 rd och ShUB 4/2023 rd).

En parlamentarisk arbetsgrupp med uppdraget att utreda tillsynen över Folkpensionsanstalten samt dess ställning och behörighetsförhållanden och behovet av ändringar i lagstiftningen om Folkpensionsanstalten lade fram sitt förslag i februari 2022. Arbetsgruppens ståndpunkter gäller överföring av biträdande uppgifter, erhållande av kontouppgifter från monetära finansinstitut, Folkpensionsanstaltens förvaltning, utveckling av styrningen samt tillsyn och revision. För att bedöma behovet av att se över bestämmelserna om Folkpensionsanstaltens konstitutionella ställning och lägga fram eventuella ändringsförslag föreslår arbetsgruppen att det inrättas en särskild parlamentarisk arbetsgrupp.

Enligt regeringsprogrammet för regeringen Orpo ska bestämmelserna i lagen om Folkpensionsanstalten ändras utifrån ett parlamentariskt arbete i fråga om FPA:s förvaltning, och därtill så, att FPA:s tjänster kan tillhandahållas andra aktörer i samhället för att förbättra säkerheten och försörjningsberedskapen. Den första delen av de föreslagna ändringarna genomfördes genom lagstiftning som trädde i kraft sommaren 2024 (331/2024, RP 39/2024 rd). Genom den ändrades generaldirektörs- och direktörstjänsterna vid Folkpensionsanstalten till tidsbegränsade tjänster och till utnämmande instans ändrades i stället för republikens president Folkpensionsanstaltens fullmäktige för generaldirektörens del och Folkpensionsanstaltens styrelse för andra direktörers del. Samtidigt kompletterades Folkpensionsanstaltens styrelses lagstadgade uppgifter med att den ska fastställa Folkpensionsanstaltens strategi och besluta om ställföreträdare för den högsta ledningen. Dessutom föreskrevs det om Folkpensionsanstaltens möjlighet att ge handräckning.

Betänkande ShUB 1/2025 rd

Fullmäktige har fäst uppmärksamhet vid att reformen inte omfattade en utvidgning av Statens revisionsverks resultatgranskning till Folkpensionsanstalten eller en bestämmelse som utvidgar Folkpensionsanstaltens rätt till information. Social- och hälsovårdsutskottet har vid behandlingen av reformen ansett det vara viktigt att de ändringar i lagstiftningen som behövs för att genomföra den parlamentariska arbetsgruppens förslag och som inte ingår i den aktuella propositionen bereds utan dröjsmål och att de så snart som möjligt föreläggs riksdagen för behandling (ShUB 4/2024 rd). Enligt uppgift från social- och hälsovårdsministeriet bereder social- och hälsovårdsministeriet som bäst resten av den parlamentariska arbetsgruppens lagförslag och lagändringarna avses träda i kraft i början av 2026.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 10/2024 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors 12.2.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml (delvis)
ersättare Kaisa Garedeu saf
ersättare Jaana Strandman saf
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.